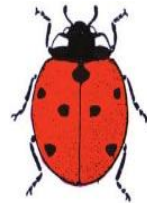

Sabima kartleggingsnotat 44-2025

Kartlegging av brunsandjeger og elvesandjeger i 2025

Av Håkon Gregersen

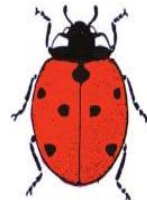
Kartlegging av brunsandjeger og elvesandjeger i 2025

Sammendrag

I 2025 ble 15 lokaliteter befart for registrering av funksjonsområder for elvesandjeger i Tana, Karasjok, Alta, Alvdal og Lom. Det ble registrert aktive oppvekstområder på 14 av disse, hvorav ni var nye funn. Et særlig positivt resultat var oppdagelsen av en ny lokalitet i Glåma i Alvdal, langt nedstrøms tidligere kjente områder i Folla. I Tana ble det identifisert hele sju nye leveområder, inkludert den store sandøya Hålsen, som utmerket seg med rundt 2,6 km sammenhengende funksjonsområder for arten.

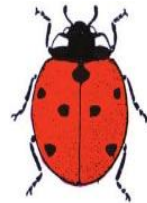
For brunsandjeger ble tre potensielle lokaliteter på Notodden og Flå undersøkt med positivt utfall. I Heddøla ble det registrert larvehull ved Lysthusodden og i Hallingdalselva ble det funnet to lokaliteter, blant annet ved utløpet av Brunåi, der arten var tallrik i en velutviklet deltavifte.

Emneord: Brunsandjegere, elvesandjeger, elveør, flommark, elveslette, bruddsandområder

Innhold

Kartlegging av brunsandjeger og elvesandjeger i 2025	2
Kort om de elveknyttede sandjegerne i Norge	4
Metode	6
Feltobservasjoner 2025	7
Brun sandjeger	7
Notodden kommune	7
Flå kommune	8
Elvesandjeger	9
Lom kommune	9
Alvdal kommune	10
Tana kommune	10
Karasjok kommune	11
Alta kommune	15
Oppsummering registreringer 2025	18
Litteratur og tidligere undersøkelser	19

Kort om de elveknyttede sandjegerne i Norge

Hovedtyngden av dagens utbredelse av brunsandjeger finnes i de tidligere fylkene Buskerud og Telemark, og arten er kjent fra et fåtall lokaliteter. I Buskerud foreligger funn fra Rollag, Flesberg, Røyken, Øvre Eiker, Hole og Ringerike, mens den i Telemark er registrert i Notodden (se figur 1). I undersøkelser fra 2017 og 2018 (Gregersen 2017, 2018) ble det kartlagt flere nye lokaliteter for brunsandjeger i Rollag, Flesberg og Notodden.

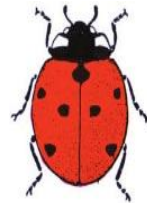
Elvesandjeger har hovedutbredelse langs vassdragene Glomma–Gudbrandsdalslågen, Gaula, Altaelva og Karasjokka–Tana (figur 1). Det er trolig fortsatt flere potensielle leveområder for arten, særlig langs Glomma og Gudbrandsdalslågen. Undersøkelser i øvre deler av Gudbrandsdalslågen i 2018 påviste flere tidligere uregistrerte leveområder for elvesandjeger i Lom (Gregersen 2018), og i Folla ved Alvdal i 2021 (Gregersen 2021).

Tidligere undersøkelser av leveområder for artene (Gregersen 2017- 2021) tyder på at både brunsandjeger og elvesandjeger er utsatt for habitatmangel og annen negativ påvirkning. Store deler av elvenaturen er sterkt regulert og er kanalisert med elvesikringstiltak, og de naturlige forstyrrelsene – særlig flom – forekommer med mindre hyppighet enn i uregulert tilstand. Dette har ført til at mange sand- og elvesletter gror igjen, ofte med hagelupin (en fremmedart) som etablerer seg tidlig i suksesjonsforløpet. På flere lokaliteter skal det imidlertid lite innsats til for å opprettholde et åpent sandmiljø – enkel lusing og fjerning av lupin vil i mange tilfeller være tilstrekkelig.

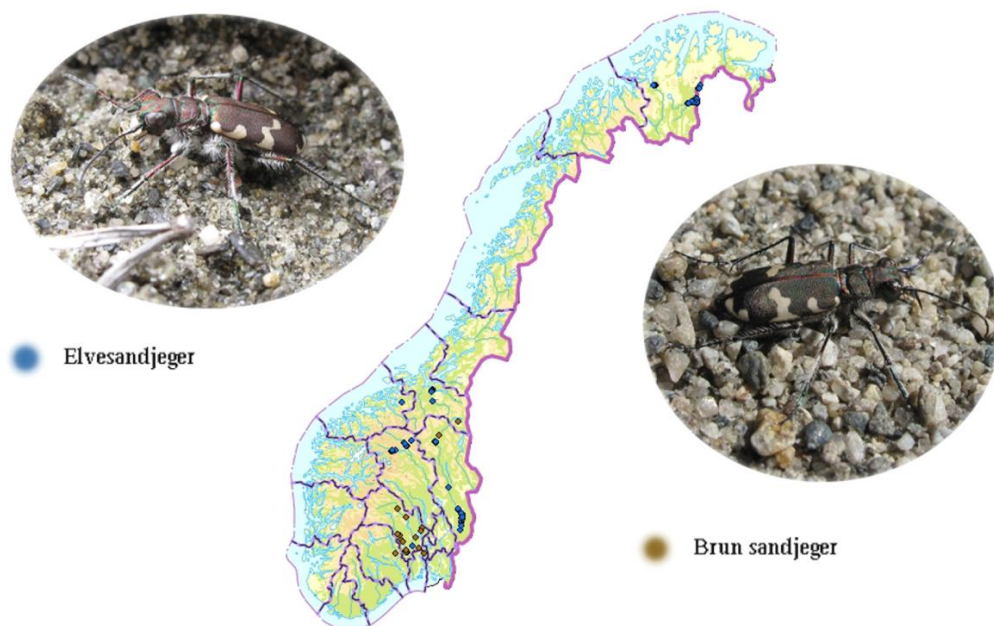
De største påvirkningene skyldes manglende og redusert flomdynamikk. For begge artene bør det iverksettes omfattende habitatrestaurering, inkludert:

- fjerning og tynning av kantvegetasjon,
- harving og blottlegging av sandflater for å gjenskape egnede habitater,
- åpning av sideløp og mindre elvekanaler,
- fjerning av unødvendige erosjonssikringsverk.

Mye tyder på at flomforebyggingstiltak gjennom flere tiår har hatt betydelig negativ effekt på elveøkosystemene. De har bidratt til utarming og tap av elveører og flommarkvegetasjon – viktige leveområder for sandjegerne. Omfanget av inngrepene er så omfattende at det kan være spørsmål om bare noen tiår gjenstår

før de elveknyttede sandjegerne er borte fra store deler av Norge. Det er derfor behov for snarlig handling og etablering av mer økologisk tilpassede flomsikringsverk, som legges noe tilbake fra elveløpet og tillater elva å skape og opprettholde naturlige habitater.

Figur 1. Oversikt over registrert utbredelse av brunsandjeger (brune prikker) i Norge. Blå prikker viser utbredelse av elvesandjeger (artskart.no).

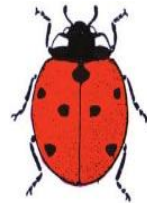
Metode

Områdene som ble valgt for undersøkelse, ble i stor grad identifisert ved hjelp av ortofotostudier. Aktuelle lokaliteter ble valgt ut basert på størrelse og topografi, og omfattet sandområder og elveører av betydelig utstrekning (over 100 m²) langs elvebredder eller avsnørte sandflater i nærheten av vassdrag.

Undersøkelsene ble hovedsakelig gjennomført i varme, solrike perioder, med mål om å registrere voksne individer. Noen lokaliteter ble også undersøkt under mindre gunstige værforhold for å identifisere larvehull. Feltarbeidet var i stor grad basert på kjente referanselokaliteter, som fungerte som gode indikatorer for forventet aktivitet i tilsvarende habitater.

Figur 2. Oppe: Typisk lokalitet for elvesandjeger – elveør med finsand og silt dannet av avsatte elvemasser, her ved Kregnesøra i Gaula. Nede: Åpen elvesandør ved Heddøla, med gode funksjonsområder for brunsandjeger.

Feltobservasjoner 2025

Brun sandjeger

Notodden kommune

Karkholmen_Lysthusodden, Heddøla

GEO 59.566127993166447 9.189818976446986

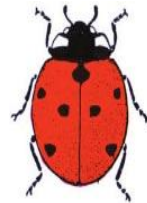
Dato: 19.07.2025

Funn: 125 individer

Notat: Karkholmen_Lysthusodden- en flott sandør, med bruddsandområder nærliggende. Det ble funnet gode finsandområder/ siltområder langs elvekanten inn mot sandfurskogen. Her ble det registrert hele 125 larvehull av stadiet 1- 2 år av brunsandjeger. Lokaliteten er utsatt for stor slitasje fra tråkk fra badegjester.

Figur 3. Larvehull av brunsandjeger i elvesiden ved Lysthusodden

Flå kommune

Brunåi-utløpsdelta, Hallingdalselva

GEO 60.392921017482877 9.536058967933059

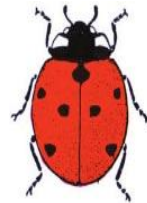
Dato: 22.07.2025

Funn: 221 individer

Notat: Brunåi-utløpsdelta- flott utløpsdeltavifte med finsand. Mye blåknapp her. Her ble det registrert hele 221 larvehull av stadiet 1- 3 år av brunsandjeger.

Figur 4. Flott elvevifte med gode leveområder for brunsandjeger i utløpet av Brunåi langs Hallingdalselva.

Elvemøra-, Hallingdalselva

GEO 60.434332983568311 9.457621034234762

Dato: 22.07.2025

Funn: 6 individer

Notat: Elvemøra er en velutviklet elvør, med lang fartstid. Stedvis er den immobilisert dekket av vegetasjon, og blåknapp er meget utbredt. Sanden er preget av grov san, men stedvis finnes det felter med finsand. Det ble registrert hele seks larvehull av stadiet 1- 2 år av brunsandjeger.

Elvesandjeger

Lom kommune

Sveinhaugen, Gudbrandsdalslågen

GEO 61.860866015776992 8.676118031144142

Dato: 12.06.2025

Funn: 196 individer

Notat: Fant et stort areal med relativt nydannet ørflate med egnet substrat for elvesandjeger et stykke oppstrøms registrerte leveområder ved Liabru. Ørområdet er nydannet ved utlegging eller ansamling av drivved, og heltre som har vært med på å sortere siltmasser her. Stort område som trolig styrker seg ytterligere inn i fremtiden. 192 larvehull i aldersklassene 1- 3 år, ble registrert, sammen med 4 voksne individer.

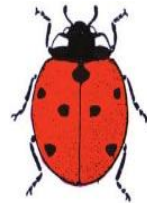
Garmo ved utløp av Vulu, Gudbrandsdalslågen

UTM 32 V 490122 6858009

Dato: 22.07.2025

Funn: 0 individer

Notat: Garmo ved utløp av Vulu. Store silt-sandområder, som er preget av masseuttak og elvesikringstiltak. Har sannsynligvis vært en meget godt leveområde for elvesandjeger i fortiden. Ved befaringstidspunktet var det høy vannstand, men det ble observert hull i sandbunnen på 10- 20 cm dybde, som kan være larvehull av elvesandjeger på et areal ved nordsiden av elveutløpet. Lokaliteten bør sjekkes nærmere senere.

Alvdal kommune

Sandmelenøya, Gloma

GEO 62.098626829683781 10.638832775875926

Dato: 23.08.2025

Funn: 21 individer

Notat: Sandmelenøya. Godt egnet sand- og grusør med stedvis gode siltforekomster. Gode leveområde for elvesandjeger. I alt ble det registrert 21 larvehull i aldersgruppe 1- 2 år.

Tana kommune

Storsand-øst-Tanamunningen

UTM 35 W 549571 7815697

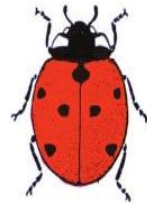
Dato: 05.07.2025

Funn: 0 individer

Notat: Storsand-øst-Tanamunningen- Enorme sand og siltavsetninger som tilsynelatende er godt egnet som funksjonsområder for elvesandjeger. Sjekket mange andre lokaliteter i Tanamunningen uten påvisning av arten. Sannsynligvis er isgang eller marin påvirkning utfordringer for arten her ettersom den ikke har utbredelse her.

Figur 5. Storsand øst, ved Tanamunningen har delikate områder, men elvesandjeger ble det ikke påvist der.

Karasjok kommune

Áilegassavu, Tana

GEO 69.805197967216372 26.240975987166166

Dato: 06.07.2025

Funn: 5 individer

Notat: Áilegassavu - Tana. Liten sandør med egnet leveområde for elvesandjeger. I alt ble det registrert fem larvehull i aldersgruppe 1- 2 år.

Fielbmajohnjárga, Tana

GEO 69.796847999095917 26.243951981887221

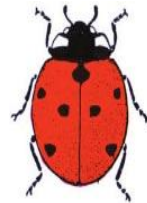
Dato: 06.07.2025

Funn: 251 individer

Notat: Fielbmajohnjárga - Tana. Godt egnet sandør med stedvis gode siltforekomster. Gode leveområde for elvesandjeger. I alt ble det registrert 251 larvehull i aldersgruppe 1- 3 år.

Figur 6. Tanaelvesandjeger på jakt.

Fielbmagieddi, Tana

GEO 69.794630985707045 26.239941995590925

Dato: 06.07.2025

Funn: 4 individer

Notat: Fielbmagieddi - Tana. Godt egnet sandør med stedvis gode siltforekomster. Store deler av sandøra er sterk forstyrret, så kun et mindre areal er ved befarings aktuelt som leveområde. Gode leveområde inn i fremtiden ved videre utvikling. Det ble det registrert fire larvehull i aldersgruppe 1- 2 år.

Baikajohka_Barta, Tana

GEO 69.764726031571627 26.183625999838114

Dato: 06.07.2025

Funn: 2 individer

Notat: Baikajohka_Barta-Tana. Gammel utløpsør fra Baikajohka. Godt enget sandavsetninger med stedvis gode siltforekomster, men dessverre sønderkjørt av firhjuling og nedtråkket av kyr. Det ble det registrert to larvehull i aldersgruppe 1- 2 år.

Javrebaisavu, Tana

GEO 69.746833015233278 26.141707012429833

Dato: 06.07.2025

Funn: 16 individer

Notat: Javrebaisavu -Tana. Elvekant med sandør og sandavsetninger i elvesiden,- med stedvis gode siltforekomster. Det ble det registrert 16 larvehull i aldersgruppe 1- 3 år.

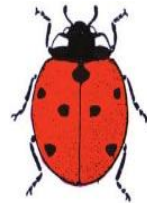
Javrebainjarga, Tana

GEO 69.741368014365435 26.136787002906203

Dato: 06.07.2025

Funn: 614 individer

Notat: Javrebainjarga- Tana. Meget godt egnet sandør med gode siltforekomster. Gode leveområde for elvesandjeger over stort areal i elvesiden. I alt ble det registrert 614 larvehull i aldersgruppe 1- 3 år, men et estimat på 1000- 1500 larvehull kan være sannsynlig.

Javrebaisaddot, Tana

GEO 69.737220983952284 26.116463989019394

Dato: 05.07.2025

Funn: 891 individer

Notat: Javrebaisaddot- Tana. Meget godt egnet sandør med gode siltforekomster. Gode leveområde for elvesandjeger over stort areal i elvesiden. I alt ble det registrert 891 larvehull i aldersgruppe 1- 3 år, omfanget av tetthet og utbredelse av larvehull sannsynliggjør et estimat på 15- 20 000 individer på lokaliteten.

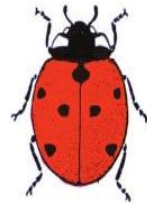

Figur 7. Tanatimian har en god utbredelse på de omtalte lokalitetene i Tana, sammen med andre arter med status i rødlisten, slik som storspove, taigasædgås, dverglo, dvergsnipe og myrsnipe.

Javrebaisaddot sandørøy, Tana

GEO 69.734862986952066 26.11136301420629

Dato: 05.07.2025

Funn: 910 individer

Notat: Javrebaisaddot sandørøy- Tana. Meget godt egnet sandør med gode siltforekomster. Gode leveområde for elvesandjeger over stort areal i elvesiden. I alt ble det registrert 910 larvehull i aldersgruppe 1- 3 år, omfanget av tetthet og utbredelse av larvehull sannsynliggjør et estimat på 30- 40 000 individer på lokaliteten.

Hålisen sandørøy, Tana

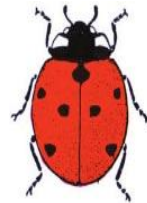
GEO 69.702227963134646 25.951807033270597

Dato: 06.07.2025

Funn: 962 individer

Notat: Hålisen sandørøy- Tana. Meget godt egnet sandør med gode siltforekomster. Enorm i utstrekning, med hele 2,6 km med registrert forekomst og gode leveområde for elvesandjeger. I alt ble det registrert 962 larvehull i aldersgruppe 1- 3 år, omfanget av tetthet og utbredelse av larvehull sannsynliggjør et estimat på 40- 50 000 individer på lokaliteten. Medobservatører var Finn Gregersen og Christian Ous.

Figur 8. Hålsen- 2,6 kilometer med elvesandjegermekka.

Suolosattu, Tana

GEO 69.693004852160811 25.941916555166245

Dato: 06.07.2025

Funn: 48 individer

Notat: Suolosattu - Tana. Godt egnet sandør med gode siltforekomster, med gode leveområde for elvesandjeger. Dessverre er det relativt stor slitasje etter tråkk og firhjulingertrafikk på øra som er ettertraktet badeblass. I alt ble det registrert 48 larvehull i aldersgruppe 1- 3 år. I nedre del er elva erosjonsikret mot innløpet av Valjohka. Medobservatør var Finn Gregersen.

Alta kommune

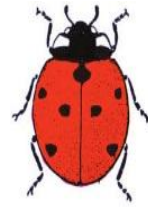
Tippen-Grøttelandet, Altaelva

GEO 69.957357421517372 23.330330606549978

Dato: 08.07.2025

Funn: 571 individer

Notat: Tippen-Grøttelandet- Altaelva. Godt egnet sandør med gode siltforekomster, med gode leveområde for elvesandjeger. Pågående erosjon på nedstrøms deler av

øra (figur 9 & 10). I alt ble det registrert 571 larvehull i aldersgruppe 1- 3 år. Nydannelse av egnede siltområder på innsiden av øra, som kan bli gode funksjonsområder på sikt. Medobservatør var Finn Gregersen.

Figur 9. Oppe: Tippen lengst nedstrøms er i ferd med å erodere bort. Nede: larvehull i 2, kanskje 3 generasjoner.

Figur 10. Oppe: Tippen-Gøttelandet 2025, og nede: samme landskap i 2014- ingen tvil om at elvelandskapet er dynamisk (Kilde: Norgebilder.no)

Oppsummering registreringer 2025

I alt ble det undersøkt 15 lokaliteter som ble ansett som potensielle leveområder for elvesandjeger (tabell 1.). Det ble registrert aktive oppvekstområder på hele 14 områder, og av disse var ni nye registreringer. Meget så gledelig var det å finne en ny lokalitet i Gloma i Alvdal, et godt stykke nedstrøms kjent leveområder i Folla. Også i Tana ble det avgrenset hele sju nye leveområder, og av disse var den enorme sandørøya Hålsen enestående, med 2,6 kilometer med til dels sammenhengende funksjonsområder for elvesandjeger.

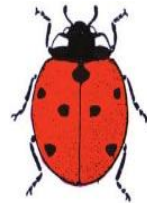
Tabell 1. Oversikt over lokaliteter som ble undersøkt som potensielt leveområde for elvesandjeger i 2025

Art	Lokalitet	Status for registrering
Elvesandjeger	Lom, Sveinhaugen, Gudbrandsdalslågen	NYFUNN av oppvekstområde
Elvesandjeger	Lom, Garmo ved utløp av Vulu, Gudbrandsdalslågen	Ikke påvist, men potensiell
Elvesandjeger	Alvdal, Sandmelenøya, Gloma	NYFUNN av oppvekstområde
Elvesandjeger	Tana, Storsand-øst-Tanamunningen	Ikke påvist
Elvesandjeger	Karasjok, Åilegassavu, Tana	NYFUNN av oppvekstområde
Elvesandjeger	Karasjok, Fielbmajohnjárga, Tana	Gjenfunn
Elvesandjeger	Karasjok, Fielbmagieddi, Tana	NYFUNN av oppvekstområde
Elvesandjeger	Karasjok, Baikajohka_Barta, Tana	NYFUNN av oppvekstområde
Elvesandjeger	Karasjok, Javrebaisavu, Tana	NYFUNN av oppvekstområde
Elvesandjeger	Karasjok, Javrebainjarga, Tana	Gjenfunn
Elvesandjeger	Karasjok, Javrebaisaddot, Tana	Gjenfunn
Elvesandjeger	Karasjok, Javrebaisaddot sandørøy, Tana	NYFUNN av oppvekstområde
Elvesandjeger	Karasjok, Hålsen sandørøy, Tana	NYFUNN av oppvekstområde
Elvesandjeger	Karasjok, Suolosattu, Tana	NYFUNN av oppvekstområde
Elvesandjeger	Alta, Tippen-Grøttelandet, Altaelva	Gjenfunn på kjent referanselokalitet

Det ble undersøkt tre lokaliteter med potensial for brunsandjeger i 2025 (tabell 2.), og på samtlige lokaliteter ble det registrert aktive oppvekstområder for arten. Spesielt gledelig var det å se at Heddøla har to bein å stå på, med funn av larvehull på Lysthusodden, i tillegg til Strupastranda lenger nedstrøms. I Hallingdalselva ble det funnet to lokaliteter, den ene ved utløpet av Brunåi, der arten var mangtallig i en velutviklet deltavifte.

Tabell 2. Oversikt over lokaliteter som ble undersøkt som potensielt leveområde for brunsandjeger i 2025

Art	Lokalitet	Status for registrering
Brunsandjeger	Notodden, Karkholmen_Lysthusodden, Heddøla	NYFUNN av oppvekstområde
Brunsandjeger	Flå, Brunåi-utløpsdelta, Hallingdalselva	NYFUNN av oppvekstområde
Brunsandjeger	Flå, Elvemoøra-, Hallingdalselva	NYFUNN av oppvekstområde

Litteratur og tidligere undersøkelser

Gregersen, H. 2021. Kartlegging av leveområder for sjeldne insekter i Sør-Norge. Sabima kartleggingsnotat 42, 2021. 35 s.

Gregersen, H. 2020. Kartlegging av leveområder for elvesandjeger (*Cicindela maritima*) & brun sandjeger (*Cicindela hybrida*) i Sør- Norge Sabima kartleggingsnotat 29- 2020. 17 s

Gregersen, H. 2018. Kartlegging av leveområder for elvesandjeger (*Cicindela maritima*) & brun sandjeger (*Cicindela hybrida*) i Øst- Norge, Troms & Finnmark Sabima kartleggingsnotat 10- 2018. 77 s

Gregersen, H. 2017. Kartlegging av leveområder for brun sandjeger, *Cicindela hybrida*, i Øst-Norge. Sabima kartleggingsnotat 7- 2017. 18 s